

כ"ח באדר ב' התשפ"ב

31 במרץ 2022

לכבוד

הוועדה להתאמת המשפט לאתגרי הטכנולוגיה, משרד המשפטים
הוועדה המייעצת לבחינת האסדרה על פלטפורמות תוכן דיגיטליות, משרד התקשורת

שלום רב,

הנדון: התייחסות לקול הקורא בעניין אסדרה על פלטפורמות התוכן הדיגיטליות

איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר)¹ והמכון הישראלי לדמוקרטיה (ע"ר)², מתכבדים להגיש את התייחסותם לקול הקורא בנושא "אסדרה על פלטפורמות התוכן הדיגיטליות", שפורסם ביום 24.2.2022.

אין חולק כי בעשורים האחרונים, פלטפורמות תוכן דיגיטליות, ובראשן הרשתות החברתיות, הפכו לכלי משמעותי המעצב את המרקם החברתי והכלכלי בעולם כולו ובישראל בפרט. לאור מרכזיותן של הרשתות החברתיות בחיי החברה והכלכלה, מתגבשת בשנים האחרונות ההבנה שיש לחדד ולתקן את תפיסת האחריות של הפלטפורמות המפעילות את הרשתות החברתיות הן כלפי המשתמשים והן כלפי ממשלות ורגולטורים. בהתאמה, לרגולציה מדינתית תפקיד חשוב בהגדרת כללי המותר והאסור בפלטפורמות אלה תוך שמירה מוקפדת על זכויות וחירויות אישיות ובראשן חופש הביטוי והזכות לפרטיות אשר, למיותר לציין, מעוגנות בזכויות יסוד חוקתיות במדינת ישראל.

במסמך זה, אנו מבקשים להציג בפני הוועדות את המורכבות שבביצוע רגולציה אופטימלית של הנושא ואת המלצותינו לאופן שבו ראוי שמדינת ישראל תפעל. תחילה, נציג ונגדיר את הקטגוריות המקובלות בעולם לסיווג הסטטוס החוקי והערכי של תוכן מקוון, כבסיס למיפוי ערוצי הפעולה האפשריים עבור הרגולציה בישראל. בהמשך, נסקור שלוש חלופות מדיניות מקובלות בזירה הגלובלית להתמודדות עם תכנים פוגעניים או מזיקים בפלטפורמות תוכן מבוסס גולשים, תוך הצגת מתווה להצעת חקיקה עליה עמלנו בחודשים האחרונים להגברת האחריות והשקיפות של פלטפורמות מקוונות בדין הישראלי.

¹ איגוד האינטרנט הישראלי הוא עמותה בלתי תלויה וללא כוונת רווח, המנהלת שתי תשתיות אינטרנט חיוניות בישראל - מרשמי שמות המתחם המדינתיים (.il ו-.ישראל) והפצת המידע על אודותם ל-DNS, ומחלף האינטרנט הפנים-מדינתי (IIX). במקביל לפעולתו התשתיתית, פועל האיגוד לקידום ושמירה על עקרונות דמוקרטיים בפעולתה של האינטרנט כתשתית טכנולוגית, מחקרית, חינוכית, תרבותית ועסקית בישראל. למידע נוסף: <https://www.isoc.org.il>

² המכון הישראלי לדמוקרטיה הוא מוסד עצמאי א-מפלגתי, מחקרי ויישומי, הפועל בזירה הציבורית הישראלית בתחומי הממשל, הכלכלה והחברה. התוכנית לדמוקרטיה בעידן המידע במכון עוסקת בגישור בין הגנה על הדמוקרטיה לבין מימוש ההבטחה הטמונה בטכנולוגיה. התוכנית פועלת בארבעה תחומים מרכזיים: מהפכת המידע, מהפכת המעקב, מהפכת הסייבר ומהפכת הבינה המלאכותית ומהווה גוף ידע מוביל בישראל בנושאי משפט, מדיניות, אתיקה וטכנולוגיה. למידע נוסף: <https://www.idi.org.il>

המסמך המצורף מבקש להציע לחברי הוועדות ארגון כלים רעיוני ויישומי בנוגע לאסדרת רשתות חברתיות בישראל, הכולל את החלקים הבאים:

א. יעדי האסדרה בנוגע להתמודדות עם תוכן פוגעני או מזיק: תמונת מצב

1. התמודדות הפלטפורמות עם תוכן בלתי-חוקי

2. התמודדות הפלטפורמות עם תוכן מסוג – "חוקי אך בעייתי"

ב. מיפוי כלי המדיניות האפשריים להתמודדות עם תוכן פוגעני

1. הגברת האחריות המשפטית של פלטפורמות לתוכן בלתי-חוקי שמופץ באמצעותן

2. התערבות בכללי התוכן של הפלטפורמות

3. הגדלת האחריות וההיענות של הפלטפורמות כלפי הציבור והמדינה

ג. הצעת אסדרה להגברת השקיפות והאחריות של רשתות חברתיות

1. יעדי החקיקה המוצעת

2. היבטים מבניים של הצעת החוק: היקף התחולה ומתכונת האכיפה הרגולטורית

3. חובות בנושא סמכות שיפוט, כיבוד חקיקה ישראלית ונציגות משפטית

4. חובות בנושא כללי קהילה ושקיפות אכיפתן על ידי הרשויות החברתיות

נשמח להציג בפני הוועדות את הצעת החוק במלואה, לדון בפרטיה ובסיבות שבגינן אנו רואים בה הדרך האפקטיבית ביותר לקידום מטרות הועדה. כמו כן, אנו נכונים להמשיך לשתף פעולה עם הוועדות ולספק מידע נוסף והבהרות למסמך זה ככל הנדרש.

בברכה ובכבוד רב,

ד"ר אסף וינר
סמנכ"ל רגולציה ומדיניות
איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר)

ד"ר תהילה שוורץ-אלטשולר
עמיתה בכירה וראש התוכנית
לדמוקרטיה בעידן המידע
המכון הישראלי לדמוקרטיה,
וחברה בצוות המייעץ של משרד
התקשורת

משתתפים נוספים בהכנת התייחסות זו: עדו אילי (איגוד האינטרנט הישראלי), אייל זילברמן (המרכז למדיניות סייבר, אוניברסיטת סטנפורד), הקליניקה לזכויות אדם במרחב הסייבר של האוניברסיטה העברית.

א. יעדי האסדרה בנוגע להתמודדות עם תוכן פוגעני או מזיק: תמונת מצב

בשיח המשפטי והאקדמי אודות אחריות פלטפורמות המדיה החברתית לתוכן שהמשתמשים שלהן מפיצים באמצעותן (Intermediary Content Liability), מקובל לחלק את התכנים המועלים לרשת לשלוש קטגוריות מרכזיות:

- (1) **תוכן חוקי** - תכנים שאינם מהווים עבירה פלילית או עוולה אזרחית ואינם פוגעניים בהקשר אחר.
- (2) **תוכן "לא חוקי"** (תוכן שפרסומו מהווה עבירה פלילית או עוולה אזרחית) - תכנים שפרסומם או הפצתם מהווה עבירה פלילית או עוולה אזרחית במדינה (למשל, הסתה לגזענות או עידוד טרור, לשון הרע, הטרדה וכו'). מטבע הדברים, הגדרת תוכן מסוים כ-"לא חוקי" בהקשר זה משתנה על פי הדין המדינתי. בישראל, מרבית הסוגים של "תוכן פוגעני" בעולם הרשתות החברתיות, כגון שיימינג או הטרדה ממילא מהווים "תוכן לא חוקי" בהקשר זה, לפי דיני לשון הרע והגנת הפרטיות (ביחס לשיימינג) או דיני הנזיקין והעונשים (ביחס להטרדה או איומים).
- (3) **תוכן חוקי אך בעייתי** (Lawful but Awful) - תכנים שברגיל הפצתם אינה אסורה על פי הדין, אך הופכים מסוכנים כאשר הם מופצים בקנה מידה רחב. למשל, שקרים או פייק ניוז, שאינם עולים כדי עברה או עוולה, אך בשל פוטנציאל הנזק שלהם למשתמשים ואף לחברה כולה, עשויה להיות הצדקה להגבלת תפוצתם.³

במסגרת כללי הקהילה ותנאי השימוש שלהן, פלטפורמות מגדירות מה מותר ואסור להעלות אליהן ולרוב אוסרות מיוזמתן תכנים מזיקים או פוגעניים, שאינם בלתי-חוקיים. במדינות רבות בעולם, יכולת זו של הפלטפורמות כמעט בלתי מוגבלת.⁴

א.1. התמודדות הפלטפורמות עם תוכן בלתי-חוקי

לרשתות החברתיות המרכזיות ישנה מדיניות של ציות לחוקים מקומיים בעת הצגת תוכן למשתמשים מאותה מדינה, ופלטפורמה תשאף שלא להציג למשתמש ישראלי תוכן האסור לביטוי בספר החוקים הישראלי. הפלטפורמות הדיגיטליות מחזיקות היום ביכולת להגדיר מהו תוכן מותר או אסור להפצה באמצעותן, כאשר רובן אוסרות על העלאה או שיתוף של תוכן שפרסומו או הפצתו מהווים עבירה פלילית או עוולה אזרחית, בהתאם למדינת המקור של יוצר התוכן. כאשר מדובר בתוכן החורג מכללי הקהילה של הפלטפורמה, היא תפעל

³ לדוגמה, כללי הקהילה של פייסבוק מגדירים תוכן מעורר התנגדות כמו: תוכן אלים ובוטה, עירום ופעילות מינית של מבוגרים ושידול מיני (קישור).

⁴ Goldman, Eric, and Jess Miers. "Online Account Terminations/Content Removals and the Benefits of Internet Services Enforcing Their House Rules", *1 J. of Free Speech L.* 191 (2021) ([link](#)).

באופן אקטיבי לאיתורו והסרתו, וככל שמדובר בתוכן לא חוקי שאינו מפר את כללי הפלטפורמה, היא תגביל את החשיפה אליו בקרב משתמשים הנמצאים בישראל.⁵

מידת האקטיביות של הפלטפורמות באיתור תוכן לא חוקי שאינו חורג מכללי הקהילה משתנה מפלטפורמה לפלטפורמה ותלויה, במידה רבה, בהשלכות עמן יאלצו להתמודד במידה ולא תוגבל החשיפה לתוכן כזה. בחלק ממדינות העולם, מפעילי פלטפורמות דיגיטליות אינם נתפסים כבעלי אחריות להפצה של תוכן בלתי-חוקי או לנזקים שעשויים להיגרם למשתמש כתוצאה מתוכן מזיק שמופץ על ידי משתמשים אחרים.⁶ בנוסף, מרבית הפלטפורמות מחזיקות במדיניות לפיה הן יסירו או יגבילו חשיפה לתוכן "לא חוקי" שאינו חורג מכללי הקהילה ומובא לידיעתן, בין אם דרך תהליכי הניטור והסינון שלהן ובין אם על-ידי דיווח של משתמש או של גורם מדינתי רשמי.

2.א. התמודדות הפלטפורמות עם תוכן מסוג - "חוקי אך בעייתי"

כאמור, קטגוריית התוכן האחרונה עוסקת בכל אותם תכנים אשר יוצרים נזק חברתי או אישי נרחב, הגם שהם אינם בלתי חוקיים או שחוקיותם גבולית. סוגי התכנים בהם מבקשות הוועדות להתמקד, כדוגמת שיימינג, הטרדה ו-Cyber Bullying, הם הדוגמאות המובהקות ביותר לתוכן מסוג זה. דוגמא נוספת, מובהקת פחות וקשה יותר לזיהוי, היא תוכן הכולל מיסאינפורמציה או דיסאינפורמציה בתחומים שונים.⁷

כיום, אחד הקשיים המרכזיים העולים מאופן ההתמודדות עם תכנים אלו הוא שהאחריות לקביעת גבולות המותר והאסור, ולאכיפת הגבולות, נתונה בידיהן הבלעדיות של הפלטפורמות הדיגיטליות, ללא מעורבות מדינתית, וזאת על אף שפעמים רבות, האינטרסים הכלכליים של הפלטפורמות חורגים מהאינטרס הציבורי הרחב, הן בנוגע להגדרת תוכן בעייתי והן בנוגע להיקף המשאבים המושקעים באיתורו.⁸ על רקע זה, מדינות רבות פועלות בימים אלו כדי להעניק לגורמים ממשלתיים סמכויות הקשורות להתמודדות עם תוכן חוקי אך בעייתי, בין אם על-ידי חקיקה ייעודית המפלילה תכנים מסוג זה ובין אם על-ידי מתן כלי פיקוח על התנהלות

⁵ ראו לדוגמא את מדיניות חברת מטא בכל הנוגע להתמודדות עם תוכן לא חוקי המועלה לפייסבוק כפי שמוסבר במרכז השקיפות של החברה (קישור).

⁶ בארה"ב חסינות זו מוענקת מכוח סעיף 230 ל-Communication Decency Act, ובאיחוד האירופי מכוח ה-E-Commerce directive (Directive 2000/31/EC), בעוד שנוסח כל אחד מדברי החקיקה הללו שונה, הם דומים במהותם – על מפעיל אתר לא תוטל אחריות פלילית לתוכן לא חוקי המועלה על-ידי גורם שלישי, דהיינו משתמש שאינו קשור למפעיל עצמו.

⁷ לסקירה מקיפה בעברית של התמודדות מדינית-רגולטורית עם הפצת דיסאינפורמציה או "חדשות כזב" באמצעות הפללה של תוכן מסוג זה, ראו: אסף וינר "יזומות חקיקה נגד דיסאינפורמציה ו-fake news: סקירה בינלאומית" (2022) (קישור).

⁸ Feerst, Alex. "Your Speech, Their Rules: Meet the People who Guard the Internet" (2019) (link).

פלטפורמות. ה-Digital Services Act (DSA)⁹ של האיחוד האירופי וה-Online Safety Bill (OSB)¹⁰ הבריטי הן דוגמאות מרכזיות לכך.

ערוץ נוסף להתמודדות מדינתית עם תוכן "חוקי אך בעייתי" הוא חקיקה ייעודית המגדירה ואוסרת פעילות פוגענית ייחודית במרחב המקוון, כדוגמת אוסטרליה בה נקבעה חקיקה ייעודית להתמודדות עם תופעת Cyberbullying (כלפי ילדים) ו-Cyber Abuse (כלפי מבוגרים), לרבות סנקציות אזרחיות או פליליות על משתמשים שמבצעים פעילות זו והסמכת רשות מדינתית (eSafety Commissioner) לפעול כנגד רשתות חברתיות שלא מטפלות בתלונות שהוגשו אליהם בעניין זה.¹¹

כמובן, ישנם קשיים העולים מעירוב גורם מדינתי בהליכי סינון תוכן אשר במהותו הוא חוקי, וחשוב לאזן באופן ראוי בין ההגנה על הזכות החוקתית לחופש הביטוי לבין אינטרסים אחרים, כאשר מידת המעורבות של גורמים ממשלתיים צריכה לתאם לסוג התוכן הבעייתי.¹²

ב. מיפוי כלי המדיניות האפשריים להתמודדות עם תוכן פוגעני

על בסיס הניתוח לעיל ובהתאם למטרות הוועדות כפי שאלה הוצגו בעת הקמתן, אנו מגדירים את בעיית המדיניות עמה אמורות הוועדות להתמודד כדלהלן: **הוועדות מבקשות להמליץ על כלים רגולטוריים אשר יאפשרו לממשלת ישראל לפעול לצמצום הפגיעה החברתית הנוצרת מהשכיחות הגוברת של תוכן חוקי אך בעייתי ברשת, תוך הימנעות מהגדלת הנזק הנוצר מהסרה, מכוונת או בלתי מכוונת, של תוכן חוקי ורצוי.**

הצלחת הוועדות, במידה רבה, תלויה ביכולת לאתר כלים רגולטוריים אשר יצליחו במימוש המטרות הנוגעות לכל אחת מקטגוריות התוכן המוזכרות, וזאת מבלי לייצר תשתית של פגיעה בלתי מידתית בחופש הביטוי במדינת ישראל. על כן, כל חלופה הנשקלת על-ידי הוועדות להתמודדות עם תוכן חוקי אך בעייתי צריכה להיבחן אל מול שני מבחנים מרכזיים – (1) כיצד החלופה תשפיע על האכיפה הנוגעת לקטגוריות התוכן האחרות?; ו-(2) האם היא מייצרת תשתית להגבלה בלתי רצויה של חופש הביטוי על-ידי גורם ממשלתי?

כדי לתאר כיצד מבחנים אלה משליכים על הכלים הרגולטוריים שהוועדות שוקלות לאמץ, נתאר כעת שלוש חלופות מדיניות כלליות הנבחנות בימים אלו ברחבי העולם לפתרון בעיית המדיניות אשר הוצגה להלן. דרך שלושת החלופות הללו, מתבהרים הקשיים והיתרונות העולים מסט נרחב בהרבה של צעדים רגולטוריים – כל

⁹ לסקירה מקיפה בעברית של הצעת ה-Digital Markets Acts והסדרה, ראו באתר איגוד האינטרנט הישראלי ([קישור](#)).

¹⁰ [\(link\)](#) Bill 285 2021-22 (as introduced)

¹¹ Australia Online Safety Bill 2021 ([link](#)).

¹² Balkin, Jack M. "Free speech is a triangle", 7 Colum. L. Rev. 118 (2018) ([link](#)).

אותם אלה שמכילים, באופן מלא או חלקי, את אחת החלופות המוצגות להלן. כך, ניתן גם לשקול את הקשיים והיתרונות בכל חלופת מדיניות.

1.ב הגברת האחריות המשפטית של פלטפורמות לתוכן בלתי-חוקי שמופץ באמצעותן

חלופת המדיניות הראשונה היא הסרה, חלקית או מלאה, של חסינות הפלטפורמות לתוכן פלילי המועלה אליהן, בשילוב הפללה של תכנים בעייתיים אשר כיום אינם אסורים בחוק. ההצדקה לחלופה זו מבוססת על ההנחה שהחסינות ממנה נהנות הפלטפורמות פוגעת בתמריץ שלהן לפעול כנגד תוכן פלילי ומובילה לכללי קהילה ומשאבי אכיפה שאינם יעילים דיה לצורך שמירה על בטחון הציבור.¹³ חלופות מעין זו נבחנות בימים אלו, במידה כזו או אחרת של רצינות, במדינות מערביות שונות, על אף שקיים קונצנזוס בקרב מומחים בתחום באשר לקושי שבהסרה גורפת של החסינות.¹⁴

דוגמא למדינה שיישמה הסרת חסינות כזו לתכנים מסויימים היא ארה"ב, שם חוקי SESTA/FOSTA משנת 2018 הסירו את החסינות הכללית של פלטפורמות דיגיטליות מכוח סעיף 230 ביחס לתוכן הכולל סחר באנשים וקטינים לצרכי זנות וניצול מיני.¹⁵ מנגד, בשלב מאוד מוקדם של הדיונים אודות ה-DSA, נציבות האיחוד האירופי הורידה מהשולחן את האפשרות שהסרה כזו לתקיים לאור החשש מפגיעה שורשית ביכולת של פלטפורמות דיגיטליות להמשיך להתקיים במתכונתן הנוכחית. בגרסה הסופית של החקיקה, לא רק שהסרה כזו אינה קיימת, אלא שישנו גם איסור על הטלת חובת ניטור גורף, General Monitoring,¹⁶ אשר משמעותה בפועל הטלת אחריות פלילית על פלטפורמות לתוכן לא חוקי המועלה אליהן.¹⁷

לאור ניסיון זה בזירה הבינלאומית, אנו סבורים, נכון לעת הזו, שאין לאמץ בישראל כללים להרחבת האחריות הישירה של פלטפורמות לתכנים בלתי חוקיים או נזקים שנגרמו כתוצאה מתוכן ששיתפו משתמשים. ראשית, ישנו חשש כי הטלת אחריות פלילית על הפלטפורמות תייצר אפקט מצנן אשר יוביל לפגיעה בחירות המשתמשים להעלות תוכן חוקי. בעת שהפלטפורמות אוכפות את כל אחד מכללי הקהילה שלהן, הן נדרשות להחליט כיצד להתמודד עם תכנים גבוליים. מחד, הן יכולות לבחור באכיפת יתר, דהיינו הסרת התוכן הגבולי, ומנגד הן יכולות להותיר את התוכן הגבולי על הפלטפורמה ולהסתכן באכיפת חסר. האפשרות הראשונה תוביל לפחות תכנים מפריס אך ליותר הסרות של תוכן מותר (False Positives) והאפשרות השניה תוביל ליותר תכנים מפריס אשר

¹³ Spiccia, Patricia, "The Best Things in Life Are Not Free: Why Immunity Under Section 230 of the Communications Decency Act Should Be Earned and Not Freely Given" 48 Val. U.L. Rev. (2013) ([link](#)).

¹⁴ Kosseff, Jeff. "A User's Guide to Section 230, and a Legislator's Guide to Amending It (or Not)" 2 Berkeley Tech. L. J. 37 (2022) ([link](#)).

¹⁵ Albert, Kendra, et al. "Fosta in legal context" 52 Colum. Hum. Rts. L. Rev. 1084 (2020) ([link](#)).

¹⁶ Digital Services Act, Chapter 2 Article 7 ([link](#)).

¹⁷ חובת ניטור גורף הוא כינוי להטלת חובה חוקית על פלטפורמה לפעול אקטיבית לאיתור והסרה של תוכן מסוים על-ידי ניטור וסינון כלל התוכן העולה לפלטפורמה. חובה כזו מסירה באופן עקיף את חסינות הפלטפורמות לתוכן לא חוקי המועלה אליהן שכן ככל שחומר כזה קיים על גבי פלטפורמה, הרי שהיא לא עמדה בחובת הניטור הגורף והיא עשויה לספוג סנקציה חוקית.

זמינים על הפלטפורמה אך לפחות הסרות שגויות של תוכן מותר (False Negatives). דילמות מן הסוג הזה הן פועל יוצא של טבע הליך הסינון והן קיימות ללא קשר לכלי הסינון המשמשים את הפלטפורמה. עם זאת, הן מתעצמות כאשר נעשה שימוש נרחב במערכות סינון אוטומטיות שכן ההכרעה מתבצעת על בסיס כללי, בעת קביעת רף הרגישות של המערכת, ולא באופן ספציפי לכל "פיסת" תוכן.¹⁸ טיעונים אלו הם הסיבה המרכזית לכך שמרבית המדינות שצינו אינן מטילות אחריות משפטית ישירה על פלטפורמות ביחס לתוכן מזיק של משתמשים.

סל השיקולים של הפלטפורמות בעת יצירת האיזון בין אכיפת יתר לאכיפת חסר תלוי בהיבטים רבים כגון מידת הסכנה שעולה מהתוכן המפר, ההקשר האקטואלי שבו מתבצעת האכיפה וכו'. אולם, ככל שהפלטפורמות יצטרכו לשקול היבטים של השלכות האחריות הפלילית, קשה לראות כיצד הן לא יבצעו אכיפת יתר. במילים אחרות, על מנת להימנע מהתדיינות משפטית וסנקציות פליליות הן יצננו את השיח אל מעבר לרמה הנדרשת בחוק ויבצעו הסרה נרחבת של תכנים חוקיים ורצויים. השלכות SESTA/FOSTA בארה"ב מדגימות זאת היטב. הגם שהחוק לא הטיל אחריות על הפלטפורמות למודעות המציעות שירותי ליווי, הן בחרו ליישם אכיפת יתר והחלו להסיר מודעות מסוג זה.¹⁹ ללא קשר לשאלה האם הסרת מודעות כאלה היא מטרה ראויה לכשעצמה, נושא הנמצא במחלוקת. המקרה מדגים את השלכות אפקט הצינון וכיצד הוא מוביל להסרת תכנים נרחבת משנקבע בחוק, שכן הסרת מודעות המציעות שירותי ליווי מעולם לא הייתה אחת ממטרות SESTA/FOSTA.²⁰

בנוסף, הרחבת האחריות הפלילית או האזרחית של פלטפורמות בגין תכנים מזיקים תסייע באופן חלקי בלבד כנגד סוגי התוכן שהוועדות מבקשות להתמקד בהן. על כן, החלופה תדרוש בהכרח תהליך של הפללת קבוצות תכנים אשר גם אם קיימת הסכמה רחבה בנוגע לפגיעה הנובעת מהן, היכולת לתרגם הסכמה זו להגדרה מדוקדקת ומוסכמת של גבולות הקבוצה, מוטלת בספק. לא זו אף זו, במקרים מסויימים, כגון בהתייחסות לתכני הטרדה, לא מן הנמנע שהדבר יגלוש לשיח אודות הגבלת תוכן פוליטי במהותו. ודאי שיצירת תקדים בו הדרג הנבחר, או מי מטעמו, מגביל את חופש הביטוי בתחומים הקשורים במישרין לשיח פוליטי וציבורי הוא מסוכן ועלול להוות תשתית לניצול לרעה בעתיד.

יודגש, אין חולק שבתחומים שהקול הקורא מבקש להתמקד בהם ישנם מקרי קיצון אשר ניתן להגדיר באופן מדויק. ייתכן כי יש מקום להפליל מקרי קיצון אלו. אולם, בכל אחד מהתחומים קיימים מקרים עמומים הרבה

¹⁸ Chowdhury, Nafia. "Automated Content Moderation: A Primer" Stanford Cyber Policy Center, *Program on Platform Regulation* (2022) ([link](#)).

¹⁹ Keller, Daphne. "SESTA and the Teachings of Intermediary Liability" *Stanford Cyber Policy Center* (2017) ([link](#)).

²⁰ York & Zuckerman. "Moderating the public sphere" *Human rights in the age of platforms* (2019) ([link](#)).

יותר אשר על אף הקושי בהגדרתם, חשוב שהוועדות יתנו עליהם את הדעת. לכן, אנו גורסים כי חלופת מדיניות המתמקדת בהפלת תכנים תוביל לפתרון מוגבל אשר אינו מצדיק את הפגיעה בזכות לחופש הביטוי.

2.ב התערבות בכללי התוכן של הפלטפורמות

חלופת המדיניות השנייה היא התערבות ממשלתית בכללי הקהילה של הפלטפורמות דרך יצירת רף תחתון של כללים אשר כל פלטפורמה מחויבת ליישם. חלופה זו תעניק לגורם ממשלתי את היכולת להגדיר לפלטפורמות הדיגיטליות אלו פריטי תוכן הן מחויבות להסיר (Must Remove) על אף שאינם אסורים בחוק. בשונה מן החלופה הראשונה, אפשרות זו לא תטיל על הפלטפורמות אחריות פלילית לכל תוכן מפר הנמצא על הפלטפורמה, אלא תטיל חובה כללית להציג ולאכוף כללים מסוימים, תוך הטלת סנקציה על אכיפת חסר חריגה.

ראשית, ברצוננו להדגיש שמידת האפקטיביות של חלופה זו בהגדלת מידת הביטחון של משתמשי פלטפורמות דיגיטליות מוטלת בספק. ממחקר שביצע איגוד האינטרנט הישראלי יחד עם ארגון FakeReporter עולה כי ללא יוצא מן הכלל, הפלטפורמות הדיגיטליות הגדולות בישראל אוסרות בכללי הקהילה שלהן על תוכן הנוגע לכל אותן סוגיות של "תוכן פוגעני" אליהן מתייחס הקול הקורא.²¹ במובן זה, הסיבה שניתן למצוא תכנים אלו על גבי הפלטפורמות אינה היעדר מדיניות, אלא היעדר אכיפה של המדיניות הזו. על כן, ייתכן שראוי להתמקד באופן היישום של כללי הקהילה, ולא בתוכנם, כפי שנפרט בחלופה הבאה.

בנוסף, ישנם קשיים מהותיים באימוץ חלופת ההתערבות בתנאי התוכן של הפלטפורמות, בדומה לאלה שהוזכרו באשר להפלת תוכן. אכן, החשש מאפקט מצנן הוא מצומצם יותר, שכן פלטפורמה לא תספוג סנקציה בעקבות טעויות אכיפה נקודתיות, אך הקושי הנובע מהפגיעה בחופש הביטוי עמוק ומשמעותי הרבה יותר. חלופה זו תייצר תשתית להפרדה בפועל, על ידי גורם מדינתי, בין גבולות חופש הביטוי בפלטפורמות דיגיטליות ולבין גבולות הביטוי מחוץ להן. תוכן שיהיה מותר לביטוי כמאמר דעה בעיתון, לדוגמה, יהיה אסור כאשר אותו מאמר יועתק לדף הפייסבוק של הכותב. אמנם, בשני המקרים המדינה אינה מטילה אחריות פלילית על מפרסם הדברים, אולם לאמיתו של דבר – היא מונעת ממנו לפרסם על-גבי פלטפורמה דיגיטלית ומאפשרת לו לבטאם בכל מקום אחר.

יתר על כן, התקדים של התערבות מדינתית בכללי התוכן של הרשתות החברתיות והוראות צנזורה על תוכן חוקי מעוררת חשש ממשי לפגיעה עמוקה בחופש הביטוי של משתמשי הרשתות החברתיות. ככלל, ארגוני זכויות דיגיטליות ברחבי העולם מסכימים כי קידום מדיניות מעין זו עשויה להפוך לצעד ראשון בדרך להידרדרות בתנאים הדמוקרטיים במדינה, גם אם הכלי נועד בתחילה לקידום מטרות מדיניות ראויות.²²

²¹ לתיעוד המלא של כללי הקהילה של הפלטפורמות המרכזיות בישראל בנוגע לתכנים אסורים ומדיניות האכיפה שלהם, פנו אלינו בדוא"ל: policy@isoc.org.il

²² Rodriguez, Katitza. "India's Strict Rules for Online Intermediaries Undermine Freedom of Expression" Electronic Frontier Foundation (2021) ([link](#)).

הסתכלות מהירה ברשימת המדינות שקידמו מהלכים דומים, בראשם רוסיה, תורכיה, והודו, והתבוננות באופן שבו השימוש בכלי התרחב בהן תוך שנים ספורות, מסביר היטב את מימושו של המדרון החלקלק בהקשר זה.

על רקע זה, עצם יצירת כלי לסינון תוכן חוקי על-ידי גורם נבחר יש בה כדי לערער את בסיס האמון שבין האזרח לנציגיו. לא ניתן להתעלם מהקונטקסט הישראלי המקומי, מחוסר האמון הקיים ממילא בין הקצוות הפוליטיים במדינת ישראל ומתחושת הנרדפות הקיימת בקרב בני מיעוטים. כל אלו עשויים להתגבר משמעותית בעקבות מדיניות כזו.

כמובן, ישנן דרכים לבצע התערבות ממשלתית בכללי הקהילה של פלטפורמות באופן רך יותר, אשר אינו מערים קשיים דומים. ה-OSB, לדוגמה, מבקש להעניק לרגולטור הבריטי, Ofcom, את היכולת לדרוש מפלטפורמות דיגיטליות לתת את הדעת לסכנות מסוימות אשר עשויות לעלות מהשימוש בפלטפורמה, במיוחד בכל הנוגע לבטיחות ילדים.²³ הרגולטור לא יוכל לחייב את הפלטפורמות לשנות את כללי הקהילה שלהן כדי להתייחס לסכנות אלה, אך הן יחויבו להסביר מדוע בחרו שלא לעשות זאת. החשש הוא שאסדרה כזאת היא אסדרה למראית עין בלבד ולא תהיה אפקטיבית דיה ביצירת מרחב רשת בטוח יותר, שכן מרבית הפלטפורמות מכירות ממילא בסכנות העולות מהתכנים בהם מבקשות הוועדות להתמקד וטוענות כי הן פועלות כנגדם.

3.ב הגדלת האחריות וההיענות של הפלטפורמות כלפי הציבור והמדינה

חלופת המדיניות השלישית היא הגדלת מידת האחריות של הפלטפורמות הדיגיטליות כלפי משתמשיהן וכלפי רשויות החוק. חלופה זו בונה על כללי הקהילה המשקפים הסכמה בקרב מפעילי הפלטפורמות באשר לצורך להגביל תכנים בעייתיים, ופועלת כדי להעצים את מידת ההיענות של הפלטפורמות לציבור באשר לאופן האכיפה בפועל של הכללים הנוגעים לתוכן זה. כדי לעשות זאת, יש להתמקד בשלושה סוגי הסדרים:

- (1) הטלת חובה כללית על פלטפורמות להציג כללי קהילה מפורטים וברורים, ולאכוף אותם באופן אפקטיבי, הוגן ושוויוני;
- (2) הגדרת כללי שקיפות בסיסיים אשר מטרתם לתת למשתמשים ולמדינה את הכלים לבחון האם הופרו כללי האכיפה ההוגנים;
- (3) חיוב הפלטפורמות להעניק למשתמשים כלי השתתפות בהליך הסינון, בין אם על-ידי דיווח על תוכן בעייתי שהועלה על-ידי משתמש אחר ובין אם על-ידי ערעור על החלטה שהתקבלה כנגד המשתמש עצמו.

כל אחד משלושת סוגי ההסדרים חשוב בפני עצמו אבל הערך שלהם הוא באכיפתם זה לצד זה. כך, הטלת החובה לאכיפה שוויונית אינה מועילה אם המשתמשים לא חשופים למידע שיסייע להם לבחון אם הפלטפורמה פועלת כראוי, לא כל שכן אם תוטל עליהם סנקציה ללא ידיעתם. באותו אופן, גם אם המשתמש ייודע לכל תהליך הסרת התוכן שלו, הוא לא יוכל להגן על זכותו לאכיפה שוויונית אם אין לו ערוץ אפקטיבי. על כן, יש

²³ Bill 285 2021-22 (as introduced), Part 1 Chapter 2 ([link](#)).

לראות את שלושת המאמצים כמקשה אחת המעגנת את אחריותיות הפלטפורמה כלפי המשתמשים בעת אכיפת כללי הקהילה.

חלופת מדיניות מעין זו בונה על העבודה הנרחבת של מובילי ה-DSA וה-OSB. חלופת המדיניות דומה ל-OSB בכך שהיא מטילה על מפעילי הפלטפורמות חובות ליישום אפקטיבי של כללי תוכן. בהצעה הבריטית, חובות אלו מכונות Duty of Care והן נקבעות בהתאם לדו"חות הערכת סיכונים שנתיים שמפרסמים מפעילי הפלטפורמות. בדומה ל-DSA, חלופה זו מכירה בכך שהדרך האפקטיבית ביותר להבטיח שהפלטפורמות אכן פועלות בהתאם להתחייבויותיהן היא הענקת הכלים הנדרשים למשתמשים ולמדינה על מנת לפקח ולערער על פעילות המפעילים.²⁴

בהתאם לקשיים שעולים מחלופות אשר במרכזם הפללת תוכן או קביעת כללי הקהילה של הפלטפורמות, אנו רואים במדיניות המבוססת בעיקרה על חלופה זו כאפקטיבית, הדמוקרטית, והבטוחה ביותר לשם קידום מטרות הוועדות. חלופה זו מייצרת חובה כללית על הפלטפורמות לתת דין וחשבון לציבור ולרשויות החוק באשר לאופן ההתמודדות שלהן עם תוכן חוקי אך בעייתי, מגדילה את מידת השקיפות באשר להתמודדות הפלטפורמות עם תוכן בלתי חוקי ואגב כך, מצמצמת את הקשיים הנובעים מהסרות שגויות של תוכן חוקי ורצוי על-ידי מתן כלים למשתמשים לבחון את הוגנות הסנקציות שהוטלו עליהן. בו בזמן, היא אינה מעניקה לגורם נבחר או נציגיו את היכולת להגביל את חופש הביטוי באופן שמערער על זכויות יסוד במדינת ישראל, ואינה מייצרת תמריצים לפלטפורמות לבצע אכיפת יתר בלתי רצויה.

תרגום ערוץ מדיניות זה להסדר רגולטורי עבור הזירה הישראלית מוצע בחלקו הבא של המסמך.

Digital Services Act, Explanatory Memorandum ([link](#))²⁴

ג. הצעת אסדרה להגברת השקיפות והאחריות של רשתות חברתיות

ג.1 היעדים הרגולטוריים של החקיקה המוצעת

על רקע ההכרה בכך כי מרבית התכנים הפוגעניים אשר איתם מבקשות הוועדות להתמודד נכללים כתכנים אסורים על ידי הפלטפורמות השונות, פעלנו בחודשים האחרונים, בשיתוף עם ארגוני חברה אזרחית נוספים,²⁵ לניסוח הצעת חוק שתקבע עקרונות והוראות להגברת השקיפות והאחריות של הרשתות החברתיות אל מול משתמשיהן.

המתווה להצעת חוק הרשתות החברתיות שאנו מציעים כאן מבקש לחדד ולהטיל סוגי אחריות חדשים על מפעילי הרשתות החברתיות הפועלים בישראל, תוך תאימות למסגרת הרגולטורית המקודמת בעניין זה על ידי האיחוד האירופי במסגרת ה-Digital Services Act. נבחר כי נוסח הדברים כאן איננו מהווה עדיין את עמדתם הסופית של הארגונים החברתיים, אשר תפורסם במהלך החודש הקרוב.

הצעת החוק מבקשת להתמקד תחילה בהבטחת זכויות צרכניות למשתמשי הרשתות החברתיות בעת הפעילות בהן, ובכלל זה על הזכויות השמורות למשתמשים בעת שהפלטפורמה אוכפת את כללי הקהילה שלה למענם או נגדם. דרך עיגון זכויות צרכניות אלה ומתן כלים לרגולטור הרלוונטי - הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן, הצעת החוק מבקשת להתמודד עם שורת אתגרים חברתיים הנוצרים מפעילות הרשתות החברתיות ובראשם:

- **פערי כוחות בין משתמשים (פרטיים או עסקיים) לבין פלטפורמות מקוונות:** פלטפורמות המדיה החברתית נהנות מכוח כלכלי עצום וחוצה מדינות וגם משליטה בזירה ייחודית ורגישה – זירת חופש הביטוי. שילוב זה מקנה להן עוצמה חסרת תקדים ועשוי - אם ינוצל לרעה - להוביל לפגיעה בזכויות משתמשים (חופש הביטוי, הזכות לקניין והזכות לפרטיות) וגם בהקשרים חברתיים רחבים כמו מרחב הביטוי הפוליטי וחיי הכלכלה והמסחר.
- **טיפול בתוכן מזיק ובפרקטיקות מטעות ומניפולטיביות:** בשנים האחרונות הפכו הרשתות החברתיות לכאלה שאינן בטוחות מספיק עבור המשתמשים, אם בשל פוגענות מצד משתמשים בודדים ואם בשל ניצול מבנה הרשתות על ידי גופים מסחריים או גופים עוינים כדי להשפיע על תמונת המידע של משתמשים. אף שפלטפורמות המדיה החברתית עושות מאמצעים לנקות את הרשתות מחלק מתכנים אלה, ההצפה היא גדולה והיא ניכרת בעיקר לגבי מרחבים ומדינות הדוברים שפות ייחודיות שלגביהן לא קיימות מערכות סינון וניטור תוכן אוטומטיים.

הצעת החוק מתמקדת בזכויות הצרכניות של משתמשים. נדגיש, שאין בה כדי למנוע מהלכים מקבילים להטלת חובות נוספות על מפעילי רשתות חברתיות למען קידום ערכים חברתיים נוספים.

²⁵ האגודה לזכויות האזרח, הקליניקה למשפט טכנולוגיה ולסייבר באוניברסיטת חיפה, הקליניקה לזכויות אדם במרחב הסייבר של האוניברסיטה העברית, פרטיות ישראל ועוד.

ג.2 היבטים מבניים של הצעת החוק: היקף התחולה ומתכונת האכיפה הרגולטורית

הוראותיה של הצעת החוק ממוקדות במפעילי רשתות חברתיות מקוונות (להבדיל מכלל השירותים המקוונים), שבהם משתמשים למעלה מ-3% מהציבור הישראלי מעל גיל 13 (כ-110,000 משתמשים ומעלה).

ההגדרה המוצעת על ידינו ל-"מפעיל רשת חברתית מקוונת": מפעיל שירות ברשת האינטרנט או מי מטעמו האחראי על תפעול השירות, לרבות יישומון, בין שהשרת שהוא מאוחסן בו נמצא בישראל ובין מחוץ לישראל, המאפשר למשתמש לפרסם ולשתף תכנים לציבור בכללותו או למשתמשים או לקבוצת משתמשים, בין שבתמורה ובין שלא בתמורה, ובלבד שהתקיימו בו כל אלה: (1) נכרת חוזה לשם השימוש בשירות; (2) השירות כולל למעלה מ-110,000 משתמשים רשומים.²⁶

ההגדרה המוצעת נוסחה באופן שאינו תלוי-טכנולוגיה, כך שהיא עשויה לחול על "קבוצות" או "ערוצים" שפועלים על בסיס שירותי הודעות מידיים כגון טלגרם או וואטסאפ – ככל שיתר תנאי ההגדרה מתקיימים. זאת, בשונה מהצעות החקיקה באירופה המחריגות אותם משום שאינם מספקים שירותי ניהול, קידום, תיעוד או המלצה על תכנים. הסיבה לכך היא שבמדינת ישראל אפליקציות כמו ווטסאפ או טלגרם נמצאות בשימוש רחב מאד ומאפשרות יצירת קבוצות והפצת מסרים בקבוצות רבות במקביל. הואיל והצעת החוק שלנו מתמקדת בהיבטי הגנת הצרכן של פעילות הרשתות, אנו גורסים כי לא קיימת מניעה להחיל את הכללים גם על מפעילי אפליקציות מסרים מידיים, מבלי שהדבר יחתור תחת עקרונות של פרטיות או ידרוש מהמפעילים לבצע מעקב אחר תכני שיחות אישיות. הכללים המוצעים בהצעה שלנו מתמקדים בהבטחת עקרונות של שקיפות, הליך הוגן ומתן מענה לצרכי משתמשים, אשר כולם יכולים לחול על מפעילי אפליקציות מסרים מידיים מבלי שהדבר יטיל עליהם חובה לסינון תוכן פרטי.

בדומה לחקיקה האירופית בנושא זה, הצעת החוק כוללת "חובות בסיס" שיחולו על כלל מפעילי הרשתות החברתיות מעל סף המינימום וחובות מוגברות שיחולו על פלטפורמות "גדולות" בהן משתמשים למעלה מ-25% מתושבי ישראל מעל גיל 13 למשך יותר מ-3 חודשים. סטטוס זה ייבדק כל שנה, באמצעות שילוב של חובת דיווח מצד החברות אחת לשנה על היקף פעילות ומספר משתמשים בישראל לרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן, וסקרי ביקורת מצד הרשות. זאת, בדומה להצעות החקיקה המקבילות בעולם, בהן מוטלות חובות נרחבות יותר על שירותים בעלי נתח משתמשים גדול במדינת היעד.²⁷ הטעם לכך הוא שמי שיש לו שליטה כזאת משפיע באופן מהותי על השיח הציבורי בישראל ונהנה במקביל מן הכוח הפוליטי המתלווה להשפעה כזאת.²⁸

²⁶ סטטוס זה ייבדק כל שנה, באמצעות שילוב של חובת דיווח מצד החברות אחת לשנה על היקף פעילות ומספר משתמשים בישראל, וסקרי ביקורת. לנתונים עדכניים על נתחי השוק של הפלטפורמות השונות בישראל, ראו: [סקר רשות התחרות](#) (2021), [סקר איגוד האינטרנט הישראלי](#) (2022).

²⁷ ב-OSB, לדוגמה, על פלטפורמות גדולות במיוחד חלה חובה לבחון את השפעתן על קהל יעד בוגר, בשונה מרוב החברות אשר מתבקשות לבחון את השפעתן על ילדים בלבד. ב-DASA, על חברות בעלות נתח שוק העולה על 45 מיליון משתמשים פעילים חודשיים, שהם כ-10% מנתח השוק האירופי דהיום, חלות חובות שקיפות ודיווח נרחבות מאלה החלות על פלטפורמות קטנות יותר. כלומר, הצעות החוק בעולם לא רק מגבילות את הרף התחתון לתחולת החוק אלא מתייחסות למקטע העליון של השוק ומטילות עליו חובות מיוחדות.

²⁸ ראו: אסף וינר ותהילה שורץ אלטשולר, "התמודדות עם ריכוזיות בשוק התוכן העיתונאי", [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#) (2019).

על פי הנתונים משנת 2022,²⁹ השירותים הבאים בישראל צפויים להיות כפופים לאסדרה על פי הצעת החוק: יוטיוב (גדולה), פייסבוק (גדולה), אינסטגרם (גדולה), טיקטוק, פינטרסט, לינקדאין וטוויטר. פלטפורמות המסרים המידיים אשר בהן משתמשים בלמעלה מ-3% מהציבור בישראל הן ווטסאפ (גדולה), פייסבוק מסנג'ר (גדולה), טלגרם (גדולה), סנאפצ'אט ו-iMessage.

אנו מציעים כי ההסדר המוצע ישולב בתוך חוק הגנת הצרכן, וסמכות אכיפתו תהיה מסורה לרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן ("הרשות"). בידי הרשות סל של כלים, מנהליים ופיליליים ועל כן שייכנו את הכללים בהצעת החוק לסעיפים המתאימים בחוק הגנת הצרכן – סעיף 2 שהוא סעיף סל, סעיף 22 שמאפשר החלת כלים מנהליים וסעיף 23(א), (ב) העוסק בהחלת כלים פיליליים. אנו מודעים לכך שסל הכלים הקיים היום מבחינת גובה הקנסות, למשל, הוא נמוך מאד ביחס להכנסותיהן של החברות השולטות ברשתות החברתיות והדבר עלול להוביל לניסיון לבצע הפרות יעילות. אבל, נזכיר שבידי הרשות גם כלים נוספים כמו ביוש רגולטורי ופרסום ברבים על כך שחברות אינן מצייתות לחוק. נוסף על כך, חוק הגנת הצרכן מציע סל של כלים של אכיפה פרטית ובכללם גם אפשרות להגיש תובענות ייצוגיות.

3.ג חובות בנושא סמכות שיפוט, כיבוד חקיקה ישראלית ונציגות משפטית

כתנאי מקדמי לקידום הערכים החברתיים המקבלים מענה במסגרת הצעת החוק, יש להבטיח שהחוק הישראלי חל על מפעילי הפלטפורמות באשר הם וללא קשר למיקומם הגאוגרפי. במאה ה-21, וביתר שאת כאשר הדבר נוגע לפלטפורמות אינטרנטיות, הקשר בין המיקום הגאוגרפי של משרדי המטה של חברה לתחום השיפוט על-פיה עליה להתנהל, איננו מתאים.³⁰ לפלטפורמות ענק אינטרנטיות, ובראשן הרשתות החברתיות, ישנה השפעה חברתית עמוקה בכמעט כל מדינה בעולם, וזאת ללא קשר לשאלת הנוכחות הפיזית של נציגי החברה בתחומי המדינה. לכן, פרק זה מבקש לנתק את הזיקה בין תחום השיפוט לנוכחות הגאוגרפית של מטה החברה ולהבטיח את עמידת מפעילי הרשתות החברתיות בתנאי החוק הישראלי, בשתי דרכים מרכזיות.

סוגיית הפורום הנאות וברירת הדין האזרחי בכל הנוגע למערכת היחסים בין הפלטפורמות למשתמשים היא מורכבת, בשים לב לכך שמדובר בחברות זרות הפועלות באופן בינלאומי, משתמשים בינלאומיים ופרסומים במדינות שונות, כאשר בחוזים האחידים של הפלטפורמות על פי רב נבחר דין זר כדין שחל על החוזה, ולא הדין הישראלי. מסיבה זו ונוכח העובדה כי שאלת הפורום הנאות וברירת הדין האזרחי אינה ייחודית לרשתות חברתיות אלא למכלול רחב יותר של פלטפורמות מקוונות כגון שירותי מסחר, הצעתנו כאן מתייחסת לנורמות בסיסיות אותן ראוי לקבוע בשלב זה לגבי רשתות חברתיות. עם זאת, נציין כי מתוך הכרה במרכזיותן של פלטפורמות מרכזיות בחיי היום-יום של האזרח הישראלי בתי המשפט בישראל החלו לאמץ את העמדה כי הפורום הנאות לבירור סכסוכים משפטיים בין הרשתות החברתיות הגלובליות למשתמשיהן הישראלים הוא

²⁹ https://www.isoc.org.il/sts-data/online_services_index.

³⁰ Svantesson, Dan. "Internet Jurisdiction and Intermediary Liability" *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability* (2020) ([link](#)).

בישראל,³¹ וכי בנוגע לסכסוכים מול פלטפורמות הפועלות בהיקף רחב בישראל יש להחיל את הדין הישראלי, לכל הפחות בנוגע למימוש זכויות יסוד של המשתמשים בישראל.³²

על כן, אנו מציעים שמפעיל רשת חברתית יחויב לעמוד בתנאי הדין הישראלי מעצם פעילותו בשוק הרשתות החברתיות הישראלי וללא קשר למידת הנוכחות העסקית שלו במדינה, בדומה להוראות ה-DSA בעניין זה. כך, מפעילי כל רשת חברתית בעלת כוח שוק העולה על 3% בישראל יהיו כפופים לדין הישראלי, וזאת בין אם הם מחזיקים נציג אחד במדינה ובין אם מטה הפעילות שלהם ממוקם בישראל. כדי לענות על פערי הכוח בין המשתמשים למפעילי הרשתות אנו מציעים לאסור על תנאי שימוש הכוללים תניית ישוב סכסוכים תחת תחום שיפוט שאינו ישראלי. למותר לציין כי מרבית המשתמשים הישראליים אינם קוראים את תנאי השימוש להם הם מסכימים בעת ההרשמה לרשת חברתית, ועל כן סביר שיסכימו ליישוב סכסוכים מחוץ לישראל מבלי להבין את משמעויות ההסכמה, במקרה הטוב, או מבלי שידעו שעשו זאת, במקרה הסביר יותר. על רקע כך, הסדר כזה הכרחי שכן ללא איסור מעין זה, ישנו חשש שהצעת החוק כולה תאבד מכוחה.

שנית, אנו מציעים לעגן את אחריות הפלטפורמה לדין הישראלי על-ידי יצירת נציגות מקומית אשר עליה אחריות כלפי גורמי ממשל ישראליים וחשוב מזה – כלפי משתמשים ישראליים. החשיבות של חובה זו באה לידי ביטוי בדיונים אודות סעיפים דומים ב-DSA וב-OSB. בשני המקרים, גורמי חברה אזרחית העידו על הקושי של משתמשים ביצירת קשר עם מפעילי הפלטפורמה כדי להתלונן על פעילות החברה, לערער על החלטותיה או לבקש הבהרות בנוגע לכללי הקהילה.

נודה ביושר: בתקופה האחרונה, ניצלו מדינות לא דמוקרטיות שבהן יש לגורמי השלטון אינטרס להגביל את חופש הביטוי (כגון רוסיה), את הסעיף המחייב נציגות משפטית מקומית כדי להלך אימים על פלטפורמות מקוונות ולכפות עליהן עמידה בכללי צנזורה מקומיים. אבל הצעתנו, בדומה ל-DSA, אינה מעניקה לאף גורם פוליטי ישראלי יכולת בלתי מבוקרת להטיל עיצומים על פלטפורמה חברתית ואינה מעניקה לאף גורם ממשלתי את היכולת להגדיר את גבולות הביטוי המותרים והאסורים, מעבר לגבולות המוגדרים בחקיקה ראשית.

בנוסף, אנו מציעים להרחיב את חובת הנוכחות אל מעבר לקיומה של נציגות מקומית, ולדרוש כי למשתמש הישראלי תהיה כתובת ברורה שתאפשר פניה למפעיל הרשת החברתית. כאמור לעיל, היעדר כתובת כזו היא סוגיה מרכזית הפוגעת בזכויות הצרכניות של משתמשים וחותרת תחת כללים הקיימים בחוק הגנת הצרכן. כיום, מרבית הרשתות החברתיות מכירות באחריותן לאפשר למשתמש הקצה לתקשר עמן, ועל כן כללי הקהילה במרבית הפלטפורמות כוללות אפיקי ערעור, אמצעי התקשרות בשפות שונות, וכו'. עם זאת, יש מקום לעגן את הצורך ביצירת מנגנונים מעין אלו בחקיקה ראשית, תוך שהמחוקק נותן את הדעת על אופן היישום המינימלי

³¹ ראו למשל: רע"א 5860/16 Fabeboon Inc נ' בן חמו; רע"א 7470/20 Fabebook Ireland Limited נ' גל.

³² ראו למשל: ת"צ 8295-10-17 שפירה נ' booking.com; רע"א 8160/20 Google LLC נ' אשל.

של הכלל. סעיף זה תואם את עקרונות אמנת סנטה קלרה.³³ ככלל, נדמה שהסיבה שסעיף דומה אינו מקודם באיחוד האירופי או בבריטניה היא שבשווקים גדולים או בשווקים דוברי אנגלית, הפלטפורמות משקיעות ממילא משאבים רבים ביצירת מנגנוני תקשורת נרחבים. לעומת זאת, בשווקים קטנים בעלי חשיבות כלכלית פחותה, כדוגמת מדינת ישראל, יש צורך בהטלת חובה חוקית על מנת להבטיח שטיב אפיקי שירות הלקוחות המוצעים לקהל אינו פחות מזה המוצע לדוברי אנגלית.

לכן אנו מציעים:

- מפעיל שירות מקוון יכבד צווים שניתנו על ידי הרשויות המוסמכות לפי כל דין.
- סמכות השיפוט בכל הליך בין מפעיל רשת חברתית מקוונת לבין משתמש היא בישראל.
- הוראות חוק זה יחולו על אף כל ויתור או הסכם נוגד.
- יצירת קשר ונציגות משפטית: מינוי נציג לפניות משתמשים ושירות לקוחות. למפעילים גדולים: מינוי נציגות משפטית בישראל שתהווה מען להגשת כתבי בי-דין.
- שירות לקוחות: מפעילים יבחנו ויטפלו בדיווחים על הפרות לכאורה של כללי הקהילה במהירות הראויה בהתאם לסוג הדיווח. מפעילים יציגו למשתמשים דרכים ברורות ונגישות לקבלת תמיכה במקרה של פעולות הקשורות לתוכן ולחשבון שלהם וכן מידע לגבי ערוצי תמיכה למשתמשים והדרכים לגשת אליהם. מפעילים גדולים יהיו חייבים בנוסף במתן שירות לקוחות מהיר ("עזרה ראשונה") במקרים ובקבועי זמן שיוגדרו.³⁴

4.2 חובות בנושא כללי קהילה ואכיפתן על ידי הרשויות החברתיות

אנו מציעים סט של כללים המתמקדים בהבטחת קיומם ויישומם של חוזי ההתקשרות בין משתמשים למפעילי הרשת החברתית. חוזי ההתקשרות כוללים בין השאר את כללי הקהילה המגדירים את גבולות ההשתתפות בשיח על גבי הרשת החברתית ותנאי שימוש המגדירים את היחסים בין המשתתפים לפלטפורמות בענייני ניהול הקשר, כגון תשלום, הזדהות וכיו"ב. הצעת החוק מבקשת לחדד כי בנוסף לתפקיד המוכר של כללי הקהילה ביצירת חובות המוטלות על המשתמשים, יש להם תפקיד נוסף בהטלת חובות על מפעילי הרשתות עצמם. חובות אלה כוללות התחייבות ליישום הוגן, שוויוני ואפקטיבי של כללי הקהילה, ומתן כלים למשתמש לפקח ולערער על יישומים שגויים של הכללים או על תת יישום שלהם.

³³ אמנת סנטה קלרה (Santa Clara Principles) הוצגה על-ידי שורה ארוכה של ארגוני זכויות דיגיטליות ברחבי העולם ב-2018 וייצרה סט כללים לשקיפות ואחריות בעת ביצוע סינון תוכן על-ידי פלטפורמות דיגיטליות. לסקירה מקיפה בעברית ראו באתר איגוד האינטרנט הישראלי ([קישור](#)).

³⁴ בהקשר זה ראו הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון – מתן עזרה ראשונה בפלטפורמות מקוונות), התשפ"ב–2021 של חברת הכנסת אלינה יאלוב ואחרים ([קישור להצעת החוק במאגר החקיקה הלאומי](#)).

הצעת החוק מכירה בחשיבות הבסיסית שבקיומם של כללי הקהילה המגדירים למשתמש את גבולות האסור והמותר בעת שימוש ברשת חברתית ובמקביל מהווים מעין התחייבות של מפעילי הרשת באשר למה שיאפשרו להעלות לפלטפורמה ולמה שיפעלו באופן אפקטיבי כדי להסיר. לאור זאת, אנו מציעים עגן חובה על מפעילי רשת חברתית להציג כללים אלו ולהבטיח שהם נגישים למשתמש המקומי, דהיינו בשפה המדוברת באותה מדינה ובנוסח בהיר ומובן.

הגם שכיום מרבית הפלטפורמות הגדולות מפרסמות ממילא את כללי הקהילה שלהן במגוון שפות, פלטפורמות בינוניות בגודלן לא תמיד מתרגמות כללים אלה לכלל השפות הרלוונטיות לשוק הישראלי ועל כן ישנה חשיבות בעיגון חובה זו בחוק. לא זו אף זו, פעמים רבות פלטפורמות, כולל אלה הגדולות, מעדכנות את כללי הקהילה שלהן בשפת המקור אולם מתעכבות בתרגום העדכונים לשפות אחרות. הצעת החוק תבטיח כי תרגום זה ייעשה במהירות הראויה.

השר הממונה, יחד עם הרשות להגנת הצרכן, יקבע את מתווה הצגת כללי הקהילה, וזאת כדי למנוע מצב בו פלטפורמות יוצאות ידי חובה ומפרסמות כללים עמומים או לא מפורטים. כך לדוגמא, מוצע כי השר הממונה יקבע, בין היתר:

- חובה לפרט בכללי הקהילה את סוגי התוכן האסורים, תוך מתן דוגמאות לתוכן מותר ואסור.
- חובה לפרט בכללי הקהילה מהם סוגי הסנקציות שהפלטפורמה עשויה להטיל על משתמש שהפר את הכללים, כיצד היא קובעת את חומרת הסנקציה, ובפרט הנסיבות שבהן חברה תשעה את חשבון המשתמש, בין אם באופן זמני ובין אם באופן קבוע.

למען הסר ספק, לשר או לרגולטור הממונה לא תינתן האפשרות לקבוע את תוכן הכללים עצמם, אלא רק להגדיר מה תיחשב הצגה מקיפה דיה של הכללים הנקבעים על-ידי הפלטפורמה. דהיינו, הסעיף אינו מסמיך את השר לקבוע איזה סוגי תכנים ייאסרו או מה הסנקציה שתינתן בעקבות הפרת כללים.

מדווחים אמינים

כחלק ממאמצי הפלטפורמות המקוונות הגדולות לבצע אכיפה אפקטיבית של כללי הקהילה שלהן, הן מסווגות גופים ממשלתיים או גורמי חברה אזרחית כ"מדווחים אמינים" שתכליתם לסמן תוכן לא חוקי או בעייתי אשר הועלה לפלטפורמה.³⁵ למדווחים אמינים לא ניתנת הסמכות להטיל סנקציה על המשתמש שהעלה את התוכן או אפילו להסיר את התוכן ללא בחינה של הפלטפורמה, אולם הסימונים של מדווחים אמינים מקבלים קדימות בבדיקה ובמרבית המקרים, מנטרי התוכן המועסקים על-ידי הפלטפורמה יכריעו באשר לפיסת תוכן המסווגת על-ידי מדווח אמין בעדיפות גבוהה ולפני שיפנו לסיווגי משתמשים אחרים.

³⁵ ראו לדוגמא פרטים על תכנית YouTuber Trusted Flaggers (קישור).

ככלל, פרקטיקה זו מסייעת באכיפה אפקטיבית של כללי הקהילה ואין לראות בה פרקטיקה פסולה. ה-DSA מטיל חובה על הפלטפורמות להתייחס כ"מדווח אמין" לכל גוף המוגדר ככזה על-ידי הרגולטור המדינתי.³⁶ עם זאת, יכול להיווצר קושי מהשימוש במדווחים אמיינים ככל שזהותם אינה ידועה למשתמשים, ובמיוחד כאשר מדווחים אלה הם גורמי אכיפה ממשלתיים. לאור זאת, אנו מציעים להבטיח שזהות המדווחים האמיינים המסייעים למפעילי הרשת החברתית תהיה ידועה לציבור המשתמשים, כך שיתאפשר דיון ציבורי באשר לזהות הגורמים המקבלים יחס מיוחד בעת שהם מדווחים על תוכן בעייתי לרשת חברתית. יודגש, כי הפעלת ערוצים למדווחים אמיינים אינה מהווה תחליף למתן אפשרות לכלל המשתמשים לדווח על תוכן לא חוקי או המפר את כללי הקהילה.

חובות שקיפות והליך הגון בעת אכיפת כללי קהילה מול משתמשים בפלטפורמות

בהתאם לאופי הצעת החוק המתמקדת בהגנה על זכויות צרכניות, אנו מציעים להבטיח אכיפה אפקטיבית ושוויונית על-ידי העצמת משתמש הקצה והענקת הכלים הנדרשים לו על מנת לזהות אכיפה בלתי ראויה של הפלטפורמות ולפעול כנגדה.

הצעת החוק מייצרת שלושה רבדים המעגנים את אחריותיות מפעילי הרשת החברתית כלפי משתמשיהם. ראשית, חובה כללית לאכיפה הוגנת ולמעשה הפיכת כל חריגה מכך לבלתי חוקית ברוח עקרונות סנטה קלרה ולעקרונות העומדים בבסיס כל הליך מעין-שיפוטי. שנית, כללי שקיפות בסיסיים אשר מטרתם לתת למשתמשים את הכלים לבחון בעצמם האם הופרו כללי האכיפה ההוגנים, בדומה לנעשה ב-DSA. שלישית, כלי השתתפות למשתתפים בהליך הסינון, בין אם על-ידי דיווח על תוכן בעייתי שהועלה על-ידי משתמש אחר ובין אם על-ידי ערעור על החלטה שהתקבלה כנגד המשתמש עצמו.

כל אחד משלושת הרבדים חשוב בפני עצמו אבל הערך שלהם הוא באכיפתם זה לצד זה. כך, הטלת החובה לאכיפה שוויונית אינה מועילה אם המשתמשים לא חשופים למידע שיסייע להם לבחון אם הפלטפורמה פועלת כראוי, לא כל שכן אם תוטל עליהם סנקציה ללא ידיעתם. באותו אופן, גם אם המשתמש יוודע לכל תהליך הסרת התוכן שלו, הוא לא יוכל להגן על זכותו לאכיפה שוויונית אם אין לו ערוץ ערעור אפקטיבי. על כן, יש לראות את שלושת הרבדים כמקשה אחת המעגנת את אחריותיות הפלטפורמה כלפי משתמשיה בעת אכיפת כללי הקהילה.

באשר לכללי השקיפות אנו מציעים להחיל חובת עדכון של משתמשים כאשר מוטלת עליהם סנקציה תוך מתן מידע נרחב ככל הניתן באשר לנסיבות שהובילו לבחירה בכלי אכיפה כזה או אחר. תוכן העדכון בכללותו ייקבע בתקנות על-ידי השר הממונה והרשות להגנת הצרכן ומומלץ כי אלו יבטיחו שהמשתמש יקבל:

- מידע אשר יעזור בזיהוי התוכן שהוסר.
- אזכור של הנוהל הספציפי ממנו חרג או בו פגע התוכן.

- כיצד זוהה והוסר התוכן (סומן על ידי משתמשים אחרים, מסמנים מהימנים, זיהוי אוטומטי או תלונה חיצונית משפטית או אחרת).
- מידע ספציפי על מעורבות של גורם שלטוני בדיווח או דרישה לפעולה כנגד תוכן או משתמש. תוכן המסומן על ידי רשות שלטונית צריך להיות מזוהה ככזה, אלא אם כן הדבר אסור על פי חוק.
- הסבר על תהליך הערעור על החלטה.

אנו סבורים שראוי לשים דגש מיוחד על עדכון המשתמשים לגבי הגורם אשר פנה ודרש את הטלת הסנקציה ולאפשר להם לפנות לרשויות המשפט המדינתיות באם גורם שלטוני פעל כנגדם באופן הנוגד את החוק.³⁷ באשר לאפשרויות הערעור, בדומה למהות ה-DSA וה-OSB, אנו מציעים להעניק למשתמש יכולת לערער על כל סוג של החלטה שגויה המתקבלת על-ידי הפלטפורמה בנוגע להסרה או הגבלת חשיפה של תוכן או חשבון שלו.

בנוסף, כדי להבטיח כי הליך הערעור לא יהיה בבחינת מס שפתיים אנו מציעים שהשר הממונה יגדיר בתקנות כללים ברורים להליך ערעור אפקטיבי ובכללם:

- הבטחת הליך ערעור ברור ונגיש למשתמשים, הכולל פרטים על קבועי הזמן לערעור ויכולת לעקוב אחר ההתקדמות. בנוסף, מתן אפשרות להציג מידע נוסף במהלך הערעור.
- ביקורת אנושית על ידי אדם או פאנל של אנשים אשר לא היו מעורבים בהחלטה הראשונית ואשר מכירים את השפה וההקשר התרבותי הקשורים לערעור (כלומר, בהקשר שלנו, הכללת ישראלים דוברי עברית או ערבית לפי ההקשר בפאנל ביקורת/ערעור).
- הודעה על תוצאות הבדיקה והערעור שתכלול הנמקה מספיקה ומובנת.

כמו כן, אנו מציעים להסמיך את שר הממונה או את הרשות להגדיר מקרים מיוחדים, כגון תוכן העשוי לפגוע בילדים או תוכן פוליטי המועלה בתקופת בחירות, בהם יש להבטיח הליך ערעור מהיר.

יצויין כי ב-DSA מוענקת למשתמש היכולת לפנות למעין ערכאות ערעור נוספת בדמות בורר חוץ משפטי (Out of Court Dispute).³⁸ מנגנון דומה לכך קודם באופן וולנטרי על-ידי חברת Meta כאשר זו הקימה את מועצת הפיקוח החיצונית שלה, ה-Oversight Board, אולם מידת העצמאות של גוף הבוררות האירופי יהיה נרחב יותר. הצעת החוק שלנו אינה מעגנת הליך דומה משום שאנו סבורים שפשוט יותר יהיה לתת בידי משתמשים ישראלים כלי פניה לרשות להגנת הצרכן או לערכאות המשפטיות בישראל על מנת להבטיח את זכויותיהם.

לכן אנו מציעים:

- מפעילים יציגו כללי קהילה ברורים. השר הממונה יקבע את המרכיבים הנדרשים כדי שהצגה זו תיחשב מקיפה דיה.³⁹

³⁷ <https://www.hoover.org/research/who-do-you-sue>

³⁸ Digital Services Act, Article 18.

³⁹ למען הסר ספק, הצעת החוק לא תקבע את תוכן הכללים עצמם, אלא רק תגדיר מה תיחשב הצגה מקיפה דיה של הכללים הנקבעים על-ידי הפלטפורמה.

- מפעילים יאכפו את כללי הקהילה שלהם באופן אפקטיבי, הוגן ושוויוני. בכלל זה, מפעילים יודיעו למשתמש על מחיקת תוכן שהעלה, השעיית או חסימת החשבון שלו או כל סנקציה אחרת הקשורה אליו, ויפרטו את הסיבה לכך ואת דרכי הערעור. זאת, בשפה בה נכתב התוכן או בשפה של ממשק המשתמש. השר הממונה יקבע את פרטי ההודעה.
- מפעיל יאפשר למשתמש יכולת לערער על כל סוג של החלטה, בין אם היא החלטה להשאיר תוכן הנוגע אליו או להסיר תוכן שנוצר על ידו.
- מפעיל יחייב במילוי כללי שקיפות הכוללים פרסום רשימת "מדווחים אמינים", פרסום דו"חות אכיפה שנתיים, ומתן מידע נרחב ככל הניתן למשתמש אשר הפר את כללי הקהילה. על מפעילים גדולים יחולו חובות פירוט והנמקה רחבות יותר.
- מפעיל יודיע למי שדיווח על תוכן המפר את כללי הקהילה מה היתה תוצאת הדיווח. במידת הצורך, יודיע מפעיל גם לגופים מדווחים ולמנהלי קהילות על החלטה בנוגע למחיקת תוכן, השעייה או חסימת חשבון או כל סנקציה אחרת הקשורה אליהם.

5.ג חובות בנושא שקיפות וגילוי של הפלטפורמות בנושאי תוכן וניהול

פלטפורמות התוכן המרכזיות, כגון מטא, גוגל, טוויטר וטיקטוק מפרסות לציבור דוחות שקיפות תקופתיים, הכוללים מידע אודות הסרות התכנים שלהם. עם זאת, מתכונת השקיפות והגילוי הקיימת של הפלטפורמות היא חלקית ביותר: הפלטפורמות המרכזיות לא מפרטות נתונים אודות הסדרת תכנים בשל הפרת כללי הקהילה בישראל (בעוד שלעיתים הן מפרסמות נתונים ספציפיים ביחס למדינות אחרות) וכן קיים שוני במידת ואופן הפירוט בין הפלטפורמות השונות, כאשר אי-האחידות בין הפלטפורמות אינה מאפשרת להשוות ביניהן או לקבל תמונת מצב כוללת ביחס לישראל.⁴⁰

⁴⁰ **חברות הבת של מטא** (פייסבוק ואינסטגרם) מפרסמות דו"חות חלקיים על פעילות אכיפת התוכן שהן מבצעות, הכוללות תכנים שהורדו והחוזרו בעקבות ערעורים, בחלוקה לפי סוגי "עבירות התוכן". **ינטבי** מציגה גם היא דו"חות רזים יחסית על פעילות הסרת התכנים שהיא מבצעת בעקבות הפרת כללי הקהילה, ומאפשרת סטטיסטיקות על הסרת סרטונים ותגובות לפי סיבות ההסרה, כמו גם לפי אופן ההסרה (אוטומטי או אנושי), סוג המדווח (פרטי, ממשלתי, ארגון חוץ ממשלתי) ועוד. בין הסטטיסטיקות יש גם חיתוכים לפי מדינות שאינן כולל את ישראל. **טוויטר** מספקת את הדוחות המפורטים ביותר, הכוללים סטטיסטיקות הן עבור מספר התכנים והמשתמשים שהוסרו מהפלטפורמה והן עבור מידת שיתוף הפעולה של טוויטר עם רשויות החוק והממשלות השונות: כמה בקשות ממשלתיות / לא ממשלתיות להסרת או לעיכוב תכנים התקבלו וגם סטטיסטיקות העוסקות במספר הבקשות אליהן טוויטר נענו. יצוין כי קיים בדוח פירוט אודות מדווחים אמינים של תוכן ופרטים אודות גופים אלה והחלטות בעקבות דיווחים שלהם. **טיקטוק** מספקת דוחות שקיפות הכוללים פירוט שלא מופיע בדוחות הפלטפורמות האחרות: כגון סטטיסטיקות של הסרות לפי 24 השעות האחרונות ובחיתוך לפי מדינות, אך ללא ישראל; משתמשים שהורחקו כיוון שנראה לבעל החשבון שטרם מלאו 13; חשבונות מזוייפים; מידע מוטעה על חיסונים ומגפת הקורונה וכו'. בנוסף, מאפשרת טיקטוק סטטיסטיקה המציגה את כמות הפרסומים שנדחו ע"י אוטומציה לעומת אכיפת תוכן אנושית.

לכן אנו מציעים:

- מפעילים גדולים יחויבו בחובת פרסום שנתית לציבור, בעברית ובערבית, של דו"חות ספציפיים המכילים נתונים לגבי ניהול התוכן שביצעו בשנה החולפת ביחס למשתמשי הפלטפורמה **שמקורם בישראל**. השר הממונה יקבע בתקנות את מאפייני הדו"ח.
- מפעילים יפרסמו לפחות פעם בשנה, בעברית ובערבית, דיווח על ניטור תכנים שהתבצע לגבי תוכן שהופק על ידי משתמשי הפלטפורמה בישראל בשל מעורבות של גורם ממשלתי ישראלי. השר הממונה יקבע בתקנות את מאפייני הדו"ח.
- מפעיל המפעיל מערכת פרסומות בהתאמה אישית למשתמשים יאפשר לכל משתמש לדעת מדוע נחשף לתכנים פרסומיים מסוימים ויאפשר לו להימנע מסוגי תכנים מסוימים. השר יקבע בתקנות את פרטי ההודעה.
- חובת שקיפות על פרסומות או תוכן מקודם: מפעיל יבטיח כי משתמשים יכולים לזהות בבירור כי תוכן המוצג להם בפלטפורמה הוא תוכן פרסומי ומיהו המפרסם. השר הממונה יקבע בתקנות איסורים על פרסום מותאם אישית כלפי אוכלוסיות פגיעות כגון קטינים.

כאמור, נשמח להציג בפני הוועדות את הצעת החוק במלואה, לדון בפרטיה ובסיבות שבגינן אנו רואים בה הדרך האפקטיבית ביותר לקידום מטרות האינטרסים הציבוריים עליהן הן מופקדות. כמו כן, אנו נכונים להמשיך לשותף פעולה עם הוועדות ולספק מידע נוסף והבהרות למסמך זה ככל הנדרש.

בברכה ובכבוד רב,

ד"ר אסף וינר
סמנכ"ל רגולציה ומדיניות
איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר)

ד"ר תהילה שוורץ-אלטשולר
עמיתה בכירה וראש התוכנית
לדמוקרטיה בעידן המידע
המכון הישראלי לדמוקרטיה,
וחברה בצוות המייעץ של משרד
התקשורת

העתיקים

הוועד המנהל של איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר)

לעדכונים על התפתחות יוזמות חקיקה ורגולציה להתמודדות עם דיסאינפורמציה והיבטים נוספים של רגולציה

על פלטפורמות ושירותים מקוונים, בקרו בעמוד: isoc.org.il/regulating-digital-services

